

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قال رسول الله ﷺ:

﴿إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا فَلْيُتَّقِنْ﴾

الكافي، ج ۳، ص ۲۶۳

امام خامنه‌ای مدظله العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی،
وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

هنر؛ هنر دینی

شناسنامه مطلب	
مطلب	m-h-43
رده	هنر و رسانه / اصول و مبانی هنر / هنر از نگاه امام خامنه‌ای
برچسب	هنر، زیبایی، هنرمند، تعهد دینی، اسلام و هنر، هنر دینی، وظیفه هنر دینی، هنر اسلامی
توضیحات	

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی **نُمو**

nomov.ir

معنای هنر دینی

هنر دینی به هیچ وجه به معنای قشریگری و تظاهر ریاکارانه‌ی دینی نیست و این هنر لزوماً با واژگان دینی به وجود نمی‌آید. ای بسا هنری صددرصد دینی باشد، اما در آن از واژگان عرفی و غیردینی استفاده شده باشد. نباید تصوّر کرد که هنر دینی آن است که حتماً یک داستان دینی را به تصویر بکشد یا از یک مقوله دینی - مثلاً روحانیت و غیره - صحبت کند.

هنر دینی را نباید با هنر قشری و تحجّرگرا - و به تعبیر دوستان، پیروی از روشهای فلان مجموعه جاهل و نادان - اشتباه کرد. هنر دینی عبارت است از هنری که بتواند مجسم کننده و ارائه کننده آرمانهای دین اسلام - که البته برترین آرمانهای ادیان الهی است - باشد. این آرمانها همان چیزهایی است که سعادت انسان، حقوق معنوی انسان، اعتلای انسان، تقوا و پرهیزگاری انسان و عدالت جامعه انسانی را تأمین میکند.

بنده معتقد نیستم که هنر با بخشنامه و دستور و فرمان و حکم و این طور چیزها درست می‌شود. این از آن چیزهایی است که با حکم درست نمی‌شود؛ باید انگیزه وجود داشته باشد.^۱

وظیفه هنر دینی

هنر دینی آن است که بتواند معارفی را که همه ادیان - و بیش از همه، دین مبین اسلام - به نشر آن در بین انسانها همت گماشته‌اند و جانهای پاکی در راه نشر این حقایق نثار شده است، نشر دهد، جاودانه کند و در ذهنها ماندگار سازد. این معارف، معارف بلند دینی است. اینها حقایقی است که همه پیامبران الهی برای آوردن آنها به میان زندگی بشر، بارهای سنگینی را تحمّل کردند. نمیشود ما این جا بنشینیم و تلاشهای زبده‌ترین انسانهای عالم را - که مصلحان و پیامبران و مجاهدان راه خدا بودند - تخطئه کنیم و نسبت به آن بی تفاوت بگذریم.

هنر دینی عدالت را در جامعه به صورت یک ارزش معرفی میکند؛ ولو شما هیچ اسمی از دین و هیچ آیه‌ای از قرآن و هیچ حدیثی در باب عدالت در خلال هنرتان نیاورید. مثلاً هیچ لزومی ندارد که در

۱. بیانات در دیدار جمعی از اصحاب فرهنگ و هنر ۱۳۸۰/۰۵/۰۱

محاورات سینمایی یا در تئاتر، نام و یا شکلی که نماد دین است، وجود داشته باشد تا حتماً دینی باشد؛ نه. شما میتوانید در باب عدالت، رساترین سخن را در هنرهای نمایشی بیاورید. در این صورت به هنر دینی توجه کرده‌اید.

آن چیزی که در هنر دینی به شدت مورد توجه است، این است که این هنر در خدمت شهوت و خشونت و ابتذال و استحاله هویت انسان و جامعه قرار نگیرد.^۱

مرزبانی از هنر

آنچه که در کار حوزه‌ی هنری مهم است این است که مرزبندی‌ها در حوزه حفظ شود. یعنی باید ببینید شما برای چه این حوزه را تشکیل داده‌اید؟ برای چه آن‌جا جهاد و مبارزه و تلاش می‌کنید و با کمبودهایی که اشاره شد می‌سازید؟ جز این است که شما مرزبانی می‌کنید؟ شما مرزی به وجود آوردید و این مرز را می‌خواهید حفظ کنید. می‌خواهید نگذارید که هنر، وابسته به جناح زر و زور استکبار و آلوده به انواع ابتلائات بشری و حیوانی، بر ذهنیت مردم جامعه‌ی شما مسلط شود. آن هدف‌هایی را که امروز در بسیاری از جاها دنبال می‌شود، نمی‌خواهید دنبال کنید. این را می‌خواهید دیگر.^۲

هنر متعهد

هنر ملتزم و متعهد، یک حقیقت است و ما باید به آن اقرار کنیم. نمیتوان رها و یله و بیهوا و با انگیزه‌های روزبه‌روز و احياناً پابین و پست یا نا سالم، دنبال هنر رفت و سرافراز بود؛ چون آن ابتهاجی که در هنرمند وجود دارد - هنرمند بهجت ویژه‌ای دارد که با شادیهای معمولی فرق دارد و در غیر هنرمند اصلاً دیده نمیشود - در صورتی حقیقتاً به وجود خواهد آمد که بداند دنبال چه چیزی میرود و چه کار میخواهد

۱. بیانات در دیدار جمعی از اصحاب فرهنگ و هنر ۱۳۸۰/۵/۱

۲. بیانات در دیدار با اعضای حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی ۱۳۷۱/۱۱/۴

بکند، تا با هنرمندیِ خودش احساس رضایت و بهجت کند که آن کار را انجام می‌دهد. در این صورت باید اخلاق انسانی، فضیلت‌ها و معارف والای دینی و الهی مورد توجه باشند.^۱

تعهد به مضمون و قالب

هنرمند، هم در باب فرم و قالب هنرِ خودش و هم در قبال مضمون تعهد دارد. کسی که قریحه هنری دارد، نباید به سطح پایین اکتفا کند. این یک تعهد است. هنرمند تبیل و بیتلاش، هنرمندی که برای تعالی کار هنریِ خودش و ایجاد خلاقیت تلاش نمی‌کند، در حقیقت به مسؤولیتِ هنریِ خودش در قبال قالب عمل نکرده است. هنرمند باید دائم تلاش کند. البته ممکن است انسان یک وقت به جایی برسد که بیش از آن نمیتواند تلاش کند - بحثی نیست - اما تا آن جایی که میتواند، باید برای اعتلای قالب هنری تلاش کند. این تعهد در قبال قالب، بدون یک احساس شور و عشق و مسؤولیت - البته این شور و عشق هم مسؤولیت است؛ آن هم یک دست قوی است که انسان را وادار به کاری میکند و نمیگذارد که احساس تبیلی و تن‌آسایی، او را از کار باز بدارد - به دست نمی‌آید.

علاوه بر این، تعهد در قبال مضمون است. ما چه می‌خواهیم ارائه بدهیم؟ اگر انسان محترم و عزیز است، دل و ذهن و فکر او هم عزیز و محترم است. نمیشود هر چیزی را به مخاطب داد، فقط به صرف این که او نشسته و به حرفهای ما گوش میدهد. باید ببینیم به او چه می‌خواهیم بدهیم. البته بحث این که ما وارد کدام دسته‌بندی سیاسی بشویم یا نشویم - این حرفهایی که بعضی از دوستان می‌زنند - مسائلی است که شما باید از اینها عبور کرده باشید. اینها محلِ کلام نیست؛ محلِ کلام، اخلاق و فضیلت است.^۲

هنر اسلامی

هنر اسلامی که ما می‌گوییم یعنی چه؟ یعنی این که هنری با محتوا، با هدف‌ها و غایات و آرمان‌های اسلامی به وجود آید تا در مقابل هنری که انسان‌ها را گمراه می‌کند؛ جوانان را گمراه می‌کند؛ بشر را

۱. بیانات در دیدار جمعی از اصحاب فرهنگ و هنر ۱۳۸۰/۵/۱

۲. بیانات در دیدار جمعی از اصحاب فرهنگ و هنر ۱۳۸۰/۵/۱

سرگرم به امور غیر واقعی و دروغ می‌کند؛ انسان را از آن آرمان‌ها و کمال مطلوب‌های خودش - که باید به آن سمت حرکت کند - باز می‌دارد؛ در صحنه‌ی عملی، کمک به ظلمه‌ی عالم می‌کند؛ از مظلومین عالم هرگز دفاعی نمی‌کند و در خدمت زر و زور استکبار است، بایستد و نگذارد که آن هنر بر ذهنیت مردم تسلط پیدا کند. ما که جز این هدف دیگری نداریم.^۱

۱. بیانات در دیدار اعضای گروه ادبیات مقاومت حوزه‌ی هنری سازمان تبلیغات اسلامی ۱۳۷۲/۷/۱۲